

tia, legere libros hæreticos? Et an legere libros prohibitos ei qui certus est lectionem non esse sibi obfuturam? (*Vide de hoc dicta Tom. 1. l. 1. n. 199. in fin.*) — 292. An incurrat qui legit proœmium, indicem, etc. An qui audit legere? Et quid si inducat ad legendum? — 293. An qui legit scripturam brevem, vel manuscriptum? — 294. An qui legit duas lineas, vel minus quam paginam? — 295. An qui retinet parvo tempore? — 296. An excuset ignorantia crassa? Quid, si quis scit ex viro probò librum esse prohibitum? — 297. An incurrat excommunicationem qui impedit, ve liber comburatur, aut laudat stylum, etc. — 298. An incurrat qui deponit librum prohibitum apud alium? — 299. An qui eum comburit? A quo impetranda licentia legendi? — 300. An ad incurrendam excommunicationem ob hæresim, requiratur I. Ut sit formalis. — 301. Qu. 1. An incurrat errans ex ignorantia crassa, vel affectata? — 302. Qu. 2. An qui dubitat circa res fidei? — 303. Requir. II. Ut error externè significetur. — 304. Requir. III. Ut manifestatio sit moraliter mala. Requir. IV. Animus profitendi errorem. — 305. Vide alia advertenda. — 306. Incurrunt etiam, *Credentes, Fautores, Receptatores, et Defensores.* — 307. Qu. I. An qui favent Hæretico ob amicitiam, etc. — 308. Qu. II. An qui Hæreticum recipit, ne capiatur, effectu non secuto? — 309. Item incurrunt excommunicationem Bullæ I. Surripientes bona naufragantium. — 310. II. Domini imponentes tributa. — 311. III. Quinam alii incurrant excommunicationem Bullæ?

281. — « RESP. Præcipua est in hæreticos, quæ extenditur non tantum ad fautores, receptatores, et defensores hæreticorum, ut sic, sed etiam in scienter retinentes, legentes, imprimentes, et defendentes libros hæreticorum de religione tractantes, vel hæresim continentem, ex quavis causa publica, vel occulta, quovis ingenio vel colore. Ad quam excommunicationem incurrendam requiruntur 4 conditiones. I. Ut auctor libri sit hæreticus. II. Ut liber hæresim expressè contineat, vel de religione agat. III. Ut legatur materia notabilis, et sufficiens ad mortale. IV. Ut scienter legatur, imprimatur, vel retineatur. *Laym. l. 2. t. 1. c. 15. n. 1.* »

282. — Ut igitur hæc excommunicatio incurratur, requiritur I. ut auctor sit hæreticus, quapropter eam non incurrunt legentes libros infidelium, etsi hæresim contineant, dum dicitur in Bulla *libros Hæreticorum*; ita *Suar. D. 20. s. 2. n. 11 et 13. et Salm. de Cens. c. 4. n. 17. cum Sanch. Pal. etc.* Liber autem Thalmud et similes Hebræorum prohibentur per Bullas Pii IV et Clem. VIII ap. *Croix l. 7. nu. 333.* Dicit autem *Holzm. t. 1. pag. 179. n. 78. v. Qui legunt*, etiam numerari inter libros in Bulla vetitos librum qui ex professo tractet de hæresi, quamvis lateat Auctor, quia tunc Auctor certè censetur hæreticus.

283. — Requir. II. ut liber de Religione tractet, vel hæresim contineat. Sufficit igitur ut liber unum tantum errorem contineat contra fidem, vel si ex professo (non autem obiter) agat de Religione, nempe de S. Scriptura, vel de Theologia Scholastica, Dogmatica, aut Morali, vel Mysteriorum fidei, de Cultu Dei

aut Sanctorum, de Ritibus Ecclesiæ, de Canonibus, de rebus spiritualibus, et similibus, ita *Salm. c. 4. num. 72. Suar. n. 16. Sanch. Dec. l. 2. c. 10. n. 21. Laym. l. 2. tr. 1. c. 7. n. 3. item Dicast. Illsung. Tamb. etc. ap. Croix l. 7. n. 331.* Si verò error ille contra fidem sit abrasus à libro, *Croix n. 330. cum Pignatell.* dicit probabiliter excusari à censura, qui reliqua libri legit, quia tunc liber non continet ampliùs hæresim, nec ullum periculum inducit. Contradicunt tamen *ib. Suar. Bon. et alii, ac Sanch. l. 2. c. 10. n. 3.* quia particularis illa expunctio non tollit communem libri prohibitionem. Sed mihi non displicet distinctio, quam tradit *Sporer t. 1. de fide p. 122. n. 40.* nempe, si liber tractet ex professo de Religione, non obstante abrasione erroris, remanet prohibitus, quia in Bulla omnino vetatur legere aut retinere libros Hæreticorum tractantes de Religione. Secus si liber tractet de alia materia, putà de Philosophia, aut de Historia, exceptis tamen libris Centuriatorum Magdeburgensium et similibus, in quibus revera tractatur de Religione, atque in iis intentum est evellere statum Monasticum, et denigrare Ecclesiasticum. Dicit autem *Croix cum Suar. Tol. Pal. Pignat. et aliis communissimè* (contra *Decian. Masc. et Caram.*) legentem hujusmodi libros Hæreticorum non effugere excommunicationem Bullæ, etiamsi legat ad confutandum errorem, et sine periculo perversionis, quia prohibitio facta est in odium Hæreticorum, cum in Bulla vetetur lectio ex quavis causa, vel colore. Limitant tamen *Laym. et Dicast. apud eumd. Croix n. 343.* si quis vir doctus legeret eos, sperans certo fore, ut aliquem hæreticum convertat, hinc probabiliter dicunt *Holzm. p. 177. n. 77. v. Sed nunquid, et Elbel. t. 2. pag. 439. num. 99. cum Mayr.* quòd ex epikeia bene excusantur legentes librum hæreticum, si necessariò indigeant tali lectione ad convincendum Hæreticum ex suo proprio, vel alterius Hæretici libro, putà inveniendò contradictionem, etc. modò periculum sit in mora, nec pateat recursus ad Romam, vel aliò. Qui verò legeret libros vel scripta ob hæresim vel ob hæresis suspicionem prohibita, licèt probabiliter cum *Pignatell. et Duard. apud Croix n. 334.* non incurreret excommunicationem Bullæ, nisi Auctor sit damnatus ut hæreticus, vel natus ex secta hæretica: tamen incurreret excommunicationem Indicis, quæ verò non est reservata.

284. — Requir. III. ut lectio fiat in materia notabili, nam licèt *Tolet. et Ugolin. apud Bon. D. 7. q. 2. p. 4. n. 14.* negent dari in hoc parvitatem materiæ, quia (ut aiunt) in una sola linea potest quis errorem invenire; communiter tamen DD. admittunt materiæ parvitatem, quamvis discrepent in assignandò qualis sit. Alii enim, ut *Sanch. l. 2. c. 10. n. 31. cum Sa, Manuel, et Vivald.* dicunt esse unam paginam, et plus, si volumus sit ex majoribus; at hanc opinionem meritò non admittunt *Salm. c. 4. num. 74.* et idem sentit *Bon. l. c. si pagina sit grandior*; alii, ut *Graff. et Reg. apud eumd. Bon.* dicunt esse tres vel quatuor lineas; alii ut *Suar. D. 20. s. 2. n. 20. et Pal. tr. 4. de Fide D. 2. p. 10. §. 2. n. 6. cum Azor. Con. et Sayr. apud Bon.* dicunt esse decem

lineas; alii tandem, ut *Holz. tom. 1. p. 177. n. 77. v. Dixi quarto, Spor. t. 1. p. 124. n. 44. Elbel t. 1. p. 397. n. 113. et Croix l. 7. n. 331. cum Marchant.* rectius distinguunt, in hoc attendendum esse finem prohibitionis, si aperiendo librum hæreticum incidas in doctrinam, quæ directè est contra fidem, poteris excommunicationem incurrere, etiamsi legas paucas lineas, quia in ipsis potest esse periculum perversionis; secus si liber esset principaliter de materia indifferenti, tunc enim legendo etiam paginam, excusaris à mortali, si nullum ibi legas errorem.

283. — *Requir. IV.* ut hujusmodi libri scienter legantur, imprimantur, aut retineantur. Et eidem excommunicationi subjacent eos ementes, vendentes, aut asportantes, ut dicunt *Salmant. c. 4. n. 47. ex Decr. Pontificum.* Necnon defendentes non solum verbo, sed etiam facto, nempe si impediunt quominus tales libri Episcopo tradantur, ut dicunt *Pal. Tamb. et alii communiter cum Croix l. 7. n. 358.*

286. — « I. Non excommunicaris I. Si legas libros Catholicorum referentes verba Hæreticorum, etiamsi animo hæresim discendi legas. *Laym. l. c. ex Navar. Sanch. etc.* * (*Est commune cum Azor. Suar. Bon. et Pignat. ap. Croix l. 7. n. 335.*)
 II. Si in Catholici scriptoris libro, vel alio, hac Bulla non contento, legas adjecta scholia, vel notas auctoris hæretici: quod tamen *Suar. t. 5. d. 21. s. 2. limitat*, nisi scholia essent tam copiosa, ut ex iis potius, quàm ex textu, liber constare videretur. *Laym. l. c. ex Nav. Sanch. etc.* »

Quæritur, an legens Scholia Hæretici in libro catholico incurrat excommunicationem? Affirmant *Suar. et Krimer ap. Croix l. 7. n. 334*, si Adnotationes essent libro majores, quia talis liber potius est Hæretici commentantis, quàm Catholici. Imò *Croix* censet incurrere, etsi Scholia mole sua non adæquarent librum, quia tales libri magis habentur propter Adnotationes, quàm propter textum Catholicum. Negant verò *Tamb. Dec. l. 2. c. 1. §. 7. n. 9. cum Sanch. ac Bon. ap. Vivam q. 5. a. 1. n. 8. in fin.* qui ipsis adhærent, dicentes, Summam D. Th. non appellari librum Cajetani, quamvis hujus Adnotationes textum D. Th. superent. Addit tamen *Viva* legentem hujusmodi librum saltem non excusari ab excommunicatione non reservata Indicis, lata in legentes libros damnatos ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, ut habetur ibi in *Regula 10.* His tamen non obstantibus, magis adhæreo primæ sententiæ, si Scholia sint adeo uberiora, ut liber potius constet ex ipsis, quàm ex doctrina catholica, ut dicunt *Pignatell. et alii ap. Croix l. c.*

287. — « 2. Non prohibentur hæreticorum libri philosophici, et alii hæresim non continent, *Laym. l. c. n. 3.* Imò probabiliter nec ii, qui incidenter tantum continent hæresim, non agentes ex professo de fide; * (*Verius dicendum de errore, ut docent Sanch. Dec. l. 2. c. 10. n. 25. Pal. D. 2. p. 10. n. 7. Bonac. D. 2. q. 5. p. 4. n. 19. et Salm. c. 4. n. 71. in fine*), * *Sa, et Graff. ap. Laym. l. c. contra Suar. et Sanch.* qui id con-

» firmat pro Germania, ubi Bulla cum tanto rigore non est recepta. *Vid. Bec. 2. 2. c. 15. qu. 8.* Legens tamen tales incurrit excommunicationem non reservatam Indicis librorum prohibitorum, ubi is receptus est, quod non videtur esse factum in Germania, saltem cum illo rigore, ut habet *Laym. l. c. n. 8.* »

288. — Hic notandum, quòd *Clem. VIII* in Indice librorum prohibitorum, firmato auctoritate *Pii IV* vetaverit legere omnes libros Hæreticorum, donec expurgentur, et Hæresiarcharum, etiamsi hæresim non contineant, nec tractent de Religione, sub excommunicatione non reservata, vide *Salm. c. 4. n. 73. et Croix l. 7. n. 360.* Item libros cujusvis Auctoris non hæretici prohibitos ob suspicionem hæresis, ut in *Reg. 10. Indicis. Viva Qu. 5. Art. 1. n. 8.* Item *S. Pius V* in *Const. Cum sicut*, prohibuit legere, aut retinere libros cujusvis Auctoris suspecti de hæresi, indigentes expurgatione, donec expurgentur, sub excommunicatione reservata Papæ. Ut autem agnoscat, quinam libri expurgatione indigeant, dantur regulæ in *Expurgatorio Romano ap. Salm. l. c.* Insuper *Sixtus V* prohibuit sub excommunicatione reservata quemcumque librum de Astrologia seu divinatione futurorum; vide *Salm. c. 4. n. 73.* Item in Indice prohibentur omnes libri ex professo tractantes de obscenis; *Reg. 2. 7 et 9.* Notat autem *Croix v. 360. cum Laym. in fin.* legentes libros obscænos peccare quidem graviter, si materia sit gravis, sed non incurrere excommunicationem. Idem dicunt de legendis libros magicos; sed melius ait *Viva Qu. 3. Art. 1. n. 8*, eos incurrere excommunicationem non reservatam, quia tales libri in *Reg. 9.* prohibentur ob hæresis suspicionem.

289. — Sciendum, quòd Index tres Classes librorum prohibitorum constituit. I. Classis continet omnes libros Hæreticorum hæresim habentes, vel de Religione tractantes. II. Classis continet libros Catholicorum contra fidem, vel bonos mores, qui (ut ait *Lupus p. 4. lib. 25. d. 1. art. 1.*) non prius censentur prohibiti, quàm specialiter in Indicem referantur: intellige, præter libros in Indice prohibitos per se, ut mox infra. III. Classis continet libros editos sine nomine Auctoris, qui non omnes (ut bene advertit *Lupus loc. cit.*) damnati sunt, sed tantum illi qui pravam doctrinam tradunt; sic enim videmus praticari à viris probis et doctis; et ita colligitur ex Bulla *Alex. VII. Speculatores*, ubi de hac prohibitione Pontifex loquens, dicit: « Contin- git, ut perique libri ignoti Scriptoris, qui tertiæ Classi assignantur, pejores multò sint, quàm in prima et secunda recensiti. » In Indice autem prohibentur in *Reg. 2.* omnes libri hæresiarcharum, etsi Hæresim non continent, et de Religione non tractant. Deinde omnes libri Hæreticorum, donec ab Episcopis examinentur, et approbentur. Item Biblia vulgaris, et libri controversias disserentes inter Hæreticos vulgari sermone conscripti. Item libri obscæni ex professo, et libri magici. Hinc ibi excommunicantur, qui libros Hæreticorum, vel cujusvis Auctoris scripta, ob falsi dogmatis suspicionem damnata legerit, vel habuerit.

290. — Prohibere libros per totum Orbem spectat ad Pontificem, et pro ipso ad S. Congregationem. Episcopi autem, et Inquisitores possunt libros prohibere in territorio proprio. Magister S. Palatii etiam potest, sed ut putat *Bordon. in Man. cons. sect. 48. n. 5.* tantum pro Urbe, et ejus districtu: nunquam enim visæ sunt illius prohibitiones publicari.

291. — Putat *Croix l. 7. n. 346.* quod, cum datur licentia legendi libros hæreticos ad errores confutandos, graviter peccaret qui legeret ex curiositate (licet excusaretur ab excommunicatione), quia tunc cessat finis licentiæ, sed hæc ratio non suadet, tum quia finis præcepti non cadit sub præcepto, ut diximus de *Jejun. l. 3. num. 1022.* tum quia Superior ob duas causas dispensat, primò quia considerat dispensato non imminere periculum perversionis; secundò quia sperat lectionem esse illi, vel aliis proficuum, unde si cessat secunda causa, non cessat prima. An autem possit legere librum prohibitum sine licentia, qui certus est moraliter lectionem sibi non obfuturam? Quidquid dicant alii, omnino est negandum cum *Croix n. 375. in fine, et Pal. Tol. Suar. Sanch. Tamb. etc. juxta dicta l. 1. n. 199. in fine.*

292. — « 3. Excommunicatur 1. Qui in sufficiente quantitate » solum præmium, vel epistolam ad lectorem, vel indicem libri, » vel partem libri, in qua nulla est hæresis, legit, ut habet *Laym. l. 1. c. et Bon. ** (Vide dicta n. 284.) » 2. Probabiliter etiam is, qui al- » terum jussu suo legentem audit: quia legit per alium. *Laym. l. c. » Azor. etc. contra Sanch. ** (Probabilius dicunt *Spor. p. 124. » n. 43. et Croix l. 7. n. 342. cum Azor. Silo. Pignatell. et Sayr. » excusari ab excommunicatione qui audit, modo non induxerit » alium ad legendum. Imò Sanc. Dec. lib. 2. c. 10. n. 48. Pal. D. » 2. p. 10. §. 2. n. 4. cum Con. Ugol. ac Bon. D. 1. q. 2. p. 4. » n. 11. cum Sousa, Nao. et Reg. item Fill. Tamb. etc. apud Croix » l. c. dicunt excusari, quomodo induxerit; idque merito putant » probabile Croix ib. et Viva q. 5. art. 1. n. 9. Atque *Spor. l. c. » et Sousa, ac Stephan. ap. Croix excusant etiam à peccato, si » audiens ex auditione nullum periculum incurrat perversionis.*) »*

295. — « 4. Probabiliter non excommunicatur, qui hæreticam » concionem, aut epistolam seorsim editam legit, quia non est » liber. *Laym. l. c. n. 5. ex Sanch. ** » Sic etiam sentiunt *Sanch. Dec. l. 2. c. 10. num. 30. Holzm. » p. 77. num. 77. v. Dic. cum Bonac. Castrop. et Lugo apud Croix » l. 7. num. 337.* Sed oppositum tenent *Suar. et Farinac. apud Salm. » de Censur. c. 4. n. 72.* Sed vide quæ dicentur hinc in fine hujus » numeri. An autem incurrant censuram legentes Manuscripta » Hæreticorum? Affirmant *Holz. l. c. et Croix l. 7. num. 339. cum » Suar. Sanch. Dicast. Stoz, Pignat. Stephan. et alii communiter » ut asserit. Sed negant Viva ad Prop. 45 Alex. VII. n. 10. Sporer » p. 123. n. 39. ac Azor. Barb. Tamb. ap. Croix, qui putat probabile, quia revera Manuscripta non sunt libri, qui facilius, cum » sunt impressi, habentur, et libentius leguntur. Idem sentit *Syl- » vius (apud Croix) dicens: « Libri manuscripti communicari pos-**

» sunt ad legendum, nam tantum prohibentur, ne communicentur » ad imprimendum. » Refertque *Sylvius*, sic etiam declaratum fuisse à S. C. Sed his non obstantibus, magis adhæreo primæ sententiæ, tum quia est communior, tum quia Manuscripta etiam veniunt nomine libri, prout quidem libri dicebantur, antequam typum inventum fuisset, et etiam nunc Parochorum registra Baptismorum, Matrimoniorum, etc. in Rituali, et communiter appellantur libri. De contraria autem Declarat. S. C. ait *Croix* non satis constare. Cæterum advertunt *Salm. c. 4. n. 73. in fin.* quod in Expurgatorio Rom. edito ex Decr. Trid. prohibetur sub excommunicatione (non tamen reservata) legere omnes scripturas ab Hæreticis compositas, etiam breves, et quamvis hæresim non contineant, donec examinentur et approbentur.

294. — « 5. Non sufficit una alterave linea. Imò secundum » *Sanch. Rodr. et Sa,* nec integra pagina, etiam magni volumi- » nis; quod tamen *Bon. et Laym. l. c.* non concedunt; licet hic » fateatur Confessario id posse ad hoc servire, ut non continuo » darenet peccati mortalis, et excommunicationis eum, qui bono » fine, vel etiam ex curiositate unam paginam legit. * (Vide dicta » supra n. 284. v. *Requir. III.*) »

295. — « 6. Non incurritur, si retineantur libri parvo tem- » pore, v. g. uno alterove die, quia sicut materiæ, ita et temporis » parvitas excusat. *Laym. n. 7. ex Graff. Sayr. Sanch. etc. ** » Hoc satis probabile est, ut dicunt etiam *Bon. D. 6. q. 2. p. 3. » n. 15. Holzm. p. 178. num. 77. v. Dic. 10. et Pal. tr. 4. D. 2. » p. 10. n. 10.* Idque admittunt idem *Pal. et Viva q. 5. art. 1. n. 9.* (contra *Suarez*), etiamsi quis retineat librum illo modico tem- » pore, animo semper retinendi, quia tametsi peccet, non incurrit tamen excommunicationem; nam qui retinet per modicum tem- » pus, non dicitur notabiliter retinere. Imò *Sanch. Dec. l. 2. c. 10. » n. 65. Laym. l. 2. tr. 1. c. 15. n. 7. cum Sayro, ac Graff. et Pi- » gnatell. ac Stoz. ap. Croix l. 7. n. 351.* excusant eum, qui retinet librum longiori tempore, expectans tempus opportunum ad tra- » dendum Superiori, vel alii licentiam habenti.

296. — « 7. Excusat ignorantia, etiam crassa, si vel nescias » esse hæreticum, vel tractare de Religione. » *Laym. n. 4. Vide » Sanch. l. 2. Mor. c. 10. num. 3. et l. 9. de Matr. d. 32.*

Communiter docent DD. non incurrere censuram eum qui legit, aut retinet librum cum ignorantia crassa facti vel juris, quia in Bulla damnantur scienter legentes, etc. ita præter *Busemb. Laym. et Sanch. dicunt Bon. D. 1. q. 2. p. 4. n. 8. Holzm. p. 177. » n. 76. Dic. 2. et alii passim; et hoc est juxta dicta n. 47.* An autem excuset ignorantia affectata? Vid. n. 48. et l. 6. num. 1124. circa fin. Nullo modo tamen excusatur, qui legit aut retinet, sciens ex fama publica, vel saltem à viro fide digno librum esse prohibitum, ut docent *Lugo, Sanch. Bon. et alii communiter cum Croix » l. 7. n. 345.*

297. — « 8. Non excusatur is, qui librum vel in aliena domo, » vel alieno nomine, vel animo non legendi habet; Item nec is,

» qui affirmat non esse pravum, non esse exurendum. Item qui
 » impedit ne comburatur : qui disputationis causa defendit. Ita
 » Bon. qui tamen excusat eum, qui laudat stylum, vel ingenium
 » Auctoris, vel bonam doctrinam quæ in eo est, sed non qua-
 » tenus in eo est; v. g. si dicat : hic liber esset bonus, si non
 » haberet hæresim; quia talis non defendit. V. *Laym. l. c. Bon.*
 » d. 2. q. 5. p. 4. »

298. — Ex communi sententia docent *Suar. D. 20. sect. 2. n. 21*
Sanch. l. c. num. 52. Pal. tom. 1. de Fide D. 2. p. 10. §. 2. n. 7
Ronc. de Cens. p. 90. q. 2. R. 4. et Sal. c. 4. n. 74. Croix l. 7
nu. 347. et Bon. D. 1. qu. 2. p. 4. n. 5. cum Ugol. Graff. et Sousa,
 non eum effugere excommunicationem qui deponeret librum hæ-
 reticum apud alium, non abdicando à se dominium; quia is qui
 retinet dominium, adhuc dicitur librum retinere, cum possit
 repetere quando vult. Idem dicendum cum *Croix l. c. ex Pign.*
 et communi (contra *Duardum*) de omnibus aliis libris prohibitis,
 de quibus adest Prop. 45 damnata ab Alex. VII, ubi : « Libri
 » prohibiti, donec expurgentur, possunt retineri, usque dum ad-
 » hibita diligentia corrigantur. » Et idem dicendum de eo qui
 retinet librum alterius in deposito, commodato aut pignore, ut
Salm. l. c. et Croix d. n. 347. cum Pignat. et Duardo. Dicit
 tamen *Croix n. 352. cum Veriys,* bene satisfacere qui tradit li-
 brum in locum sequestratum, qui solet assignari in singulis Monas-
 teriis. Cæterum, si quis deponeret librum apud habentem licen-
 tiam cum pacto expresso non repetendi, ita ut alter non teneatur
 reddere nisi post expurgationem, vel post licentiam obtentam,
 hunc non damnarem, quia in hoc videtur adæquatè cessare pe-
 riculum legendi; et tantò minùs damnarem, si donaret librum
 habenti licentiam, sub conditione ut reddat si deinde ipse licentiam
 obtineat.

299. — Qui autem habet librum hæreticum, tenetur tradere
 Inquisitoribus ex præcepto Julii III et Pii IV. Hinc dicunt *Suar.*
Barb. Dicast. etc. apud Croix l. 7. n. 355. incurrere censuram,
 qui illum comburit in loco, ubi viget Inquisitio. Sed excusant
Salm. d. num. 74. et Croix num. 355. cum Sanch. Filiuc. et Pignat.
 quia, cum liber comburitur, nequit dici quòd retineatur. At-
 tamen Julius III, in sua Bulla, *Cum meditatio*, expressè prohibuit
 in virtute Sanctæ obedientiæ omnibus qui habent libros vetitos
 cujuslibet speciei, ne eos lacerent, aut comburant, præcipiens eos-
 dem deferri ad Inquisitorem aut Episcopum.

Facultatem legendi libros prohibitos tam in Bulla, quàm in
 Indice solas Papa, vel S. C. Indicis, aut Concilii concedere po-
 test. Tantùm in casu magnæ necessitatis ait *Vioa q. 5. art. 1.*
n. 10. posse eam concedere etiam Episcopum. Hic autem quæ-
 ritur, an ipsi Episcopi possint legere libros prohibitos? Videba-
 tur affirmandum; omnes enim Episcopi, ubi formale Tribunal
 S. Officii non adest, sunt Inquisitores nati, qui valent via ordi-
 naria procedere contra delinquentes in materia Fidei. Sed omnino
 negandum cum *Syloio t. 3. qu. 2. a. 3. Concl. 2. in fin. Barb.*

de Pot. Ep. p. 3. All. 90. n. 8. et Bon. t. 3. Disp. 1. s. 2. p. 4.
n. 10. ex Bullis Julii III. Cum meditatio, et Pauli IV. Quia in
futurorum, ac Pii IV. Cum pro munere, relatis ab auctoribus præ-
 fatis, in quibus tam Episcopis, quàm Inquisitoribus interdicitur
 librorum vetitorum lectio, præterquam (excipitur) *Senioribus,*
et Commissariis hæreticæ pravitatis. Intelliguntur, tò *Commis-*
sariis, illi tantùm Inquisitores, quibus commissa est aliqua par-
 ticularis causa, quique legere possunt tantùm libros ad illam ma-
 teriam concernentes, et tantùm pro tempore quo commissio viget
 ut scribit et explicat *Bon. l. c.*

300. — Principaliter autem excommunicationem Papalem in-
 currunt Hæretici, eorumque Fautores, Receptatores, etc., ut
 habetur ex prima clausula Bullæ Cœnæ. Priùs igitur agemus de
 Hæreticis, postea de Fautoribus. Ut Hæreticus hanc excommu-
 nicationem incurrat, requiritur I. Ut hæresis sit formalis, scilicet,
 cum errore intellectus, et pertinacia juxta dicta apud *Busemb.*
l. 2. n. 39. Ille autem pertinax dicitur, qui adhæret suæ opinioni
 non obstante, quòd jam noverit eam adversari doctrinæ Ecclesiæ
 Romanæ. Ita *S. Th. 1. p. q. 32. n. 4. cum communi et Salm. c. 4.*
n. 49.

301. — Sed hic quær. 1. An incurrat hanc excommunicationem,
 qui errat ex ignorantia culpabili? Si ignorantia sit tantùm
 supina, communiter excusant DD. ut *Tol. Sanch. Bon. Azor.*
Sayr. et plures cum *Salm. c. 4. n. 50.* Ratio, quia hanc censuram
 non incurrit, nisi qui est hæreticus formalis, sed ad hæresim
 formalem constat requiri veram scientiam erroris, aliàs deficit
 pertinacia, ut supra, requisita. Dubium est, an incurrat errans
 cum ignorantia affectata? Affirmant *Canus, Val. Nao.* apud *Salm.*
n. 51. Sed probabilius negant *Pal. tr. 4. p. 3. §. 2. n. 3. cum Azor.*
Arag. et Farin. ac Salm. c. 4. n. 52. cum Conin. Suar. Sayr.
Bann. etc. Ratio, quia Ecclesiæ non contradicit, qui nescit se
 Ecclesiæ contradicere, ob quamcumque ignorantiam hoc faciat,
 et ideo non potest dici pertinax contra Ecclesiæ doctrinam.

302. — Quæritur 2. An incurrat excommunicationem tanquam
 hæreticus formalis, qui circa res Fidei dubitat? Quidquid alii
 dicant, quorum plures nimis obscurè loquuntur, dicendum cum
 sententia communi, quòd si quis positivè dubitat de aliquo dog-
 mate fidei ab Ecclesia jam definito, judicans illud esse incertum
 propter rationes oppositas, procul dubio hic est hæreticus, et
 excommunicationem incurrit, ut habetur ex c. 1. *de Hæret.* ubi
 dicitur : *Dubius in fide infidelis est.* Secus verò, si quis negativè
 se haberet super aliquo articulo, suspendendo judicium, et ad
 alia se divertens, ne mentem fatiget, vel ut ad aliam cogitationem
 se applicet. Attamen advertendum quòd si ille deliberatè et per-
 tinaciter assensum ideo suspenderet, quia judicat motiva contraria
 fidei incertam reddere veritatem illam, tunc pariter ut hæreticus
 habendus est; ipse enim revera positivè dubitat de veritate fidei,
 dum format deliberatum et pertinax judicium non esse certa om-
 nia dogmata, quæ ab Ecclesia ut certa proponuntur; ita *C. de*

Lug. t. 3. D. 20. de fide n. 16. Syl. t. 3. in 2. 2. v. 11. ar. 1. Wig. Tr. 7. Exam. 3. q. 11. Antoin. Tract. de Virt. Theol. c. 3. q. 6. Salm. de cens. Tr. 10. c. 4. n. 51 et 55. Cuniliat. Tr. 4. d. 1. Præc. c. 2. §. 3. n. 4. Nat. Alex. de Sac. Ord. l. 4. art. 9. reg. 23. Bon. de Censur. D. 2. q. 5. p. 1. n. 3. Conc. Comp. l. 3. diss. 1. c. 9. n. 3. P. Ferraris Bibl. verb. Hæreticus n. 4. et alii.

505. — *Requir. II.* Ut error internus externè significetur per verba, aut signa ex se, vel ex circumstantiis hæresim manifestantia, ita communiter *Laym. l. 2. tr. 1. c. 14. n. 1. et Salm. de Cens. cap. 4. num. 48.* Hinc docet *Laym.* non incurrere hanc excommunicationem 1. Qui est hæreticus purè mentalis. 2. Qui abstinet à Missa, à jejunio, ab adorando Sacramento, etiam quia hæreticus est; possunt enim hæc attribui oblivioni, vel præ conscientia, nisi ex circumstantiis clariùs manifestetur error. 3. Qui diceret: *Non est Deus*, tacito verbo, *Christus*; vel qui hoc scriberet caractere non intelligibili. Ratio, quia ad incurrendam excommunicationem voces, aut signa debent ex se hæresim exprimere. 4. Qui assereret se antea secutum fuisse hæresim, vel tunc propositum habere sequendi in futurum: quia sic non iudicatur hæreticus præsens; Ita *Laym. n. 4. cum Azor. et Sanch.*

504. — *Requir. III.* Ut Actio hæresis manifestativa, sit moraliter mala; quare non incurrit excommunicationem, qui se manifestat ad petendum consilium. IV. *Requiritur*, ut ille suam hæresim manifestet, animo eam profitendi, ut docet *Laym. l. c.* Alioquin in his omnibus casibus, quia hæresis tantum ratione excommunicationis est reservata, potest ipsa à quolibet Confessario absolvi, sicut et excommunicatio illi annexa ex alio jure, nempe ex *c. Christus, etc. de Sent. exc.*, ubi excommunicatio contra Hæreticos universè lata est, sed non reservata; ita communissimè DD. Vid. *Salm. c. 4. n. 48.*

505. — *Advertendum verò 1.* quòd, ut excommunicatio incuratur, sufficit, ut manifestatio erroris etiamsi occultè fiat, quin aliis innotescat; prout certum est, et commune cum *Salm. de Cens. c. 1. n. 1/2. in fin. ac Azor. Avila, et Corn. ib. et aliis* passim. Quòd si manifestatio fuerit notoria, Hæreticus tamen non est vitandus, nisi sit etiam nominatim declaratus, et insuper publicè denunciatus, *Salm. c. 4. n. 48. in fine, juxta dicta n. 136.* *Advertend. 2.* quòd illi qui in hæresim incidunt, invincibiliter excommunicationem ignorando, eam non incurrunt juxta dicta *l. 6. n. 74.*

506. — *Deinceps* hanc excommunicationem incurrunt etiam Hæreticorum *Credentes*, id est qui eorum erroribus se assentiri externè manifestant, v. g. si quis dicat: *Credo, quod credit Calvinus, vel quòd Calvinus fuerit sanctus vir.* Incurrunt etiam *Fautores*, id est qui Hæreticis favent aut omissione, omittendo scilicet cum possint et tenentur ex officio Hæreticum capere, custodire, punire: aut commissione, illum laudando, vel adjuvando ut fugiat. *Receptatores*, qui hospitio recipiunt, vel occultant (etsi semel) Hæreticum, ut effingiat pœnas suæ hæresis. *De-*

fensores, qui errores illius defendunt, etsi internè aliud sentiant, vel qui impediunt, ne ille à iudice capiatur aut puniatur; ita *Suar. de Censur. D. 21. sect. 2. n. 6. Sanch. l. 2. c. 10. n. 2. et Salm. c. 4. n. 63. cum aliis communiter.*

507. — *Quær. hic I.* An hi *Fautores*, etc. ut supra, incurrant excommunicationem, et alias pœnas, si non ex motivo favendi hæresi, sed ratione consanguinitatis, amicitia aut similis, Hæreticis favent? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent *Pal. de Cens. D. 3. p. 2. n. 5. Tolet. in expos. B. Cæna c. 1. n. 2. Viva de Cens. q. 5. art. 2. num. 7. in fin. item Sayr. Suar. etc. Salm. c. 4. n. 67.* Sed valde probabiliter negat *secunda* sententia, quam tenent *Sanch. l. 2. c. 10. n. 5. Bon. D. 2. q. 5. p. 3. n. 2. et Salm. n. 68. cum Soto, Azor. Arag. Fagn. etc.* ac probabilè putat *Laym.* Ratio, quia, cum Ecclesia excommunicat *Fautores* Hæretici, tunc tantum eos damnare censetur, qui Hæretico favent, quatenus hæreticus est. Hinc probabiliter excusantur ab excommunicatione parentes filii, et etiam fratres Hæretici eum receptantes, ut docent *Laym. et Salm. ib. in fin.*

508. — *Quær. II.* An incurrat, qui Hæreticum recipit, ne capiatur vel puniatur si nihilominus in effectu ille jam incidat in manus Judicis? *Prima* sententia quam tenent *Sanch. Dec. l. 2. c. 10. n. 9. Bon. D. 2. q. 5. p. 3. n. 3. ac Suar. D. 21. sect. 2. n. 8. et Fill. Leand. et alii ap. Salm. c. 4. n. 69,* qui probabilem putant, negat. Ratio, quia *fautores* seu *receptatores* excommunicantur in ordine ad fovendam hæresim; ergo si accidit hæresim non foveri, excommunicationi non subsunt. *Secunda* verò sententia, quæ mihi magis arridet, et tenent *Pal. D. 3. p. 2. n. 5. Sayr. l. 3. c. 5. n. 4. ac Duard. et Graff. ap. Salm. n. 70,* affirmat. Ratio, quia eo ipso tunc quòd aliquis Hæreticum recipit, sequitur effectus favoris, et ille censuram incurrit, cum de facto jam hæresim foveat, impediendo ne Reus capiatur, saltem illo medio temporis quo eum servat absconditum, unde non officit quòd postea cesset per capturam effectus receptionis.

509. — *Excommunicationem* autem Bullæ incurrunt insuper I. *Surripientes* bona Christianorum naufragantium, sive in navibus existentia, sive in mari ab eis ejecta, sive in littore inventa. *Requiritur* tamen 1. ut acceptio sit injusta, et ex certa scientia, quòd illa sint bona naufragantium. Ita *Viva Qu. 5. Art. 2. n. 3.* *Requiritur* 2. ut bona non habeantur ut derelicta; Hinc excusatur accipiens papyrum, farinam, saccharum, et similia projecta, quia talia communiter pereunt in mari, statim ac projiciuntur. Ita pariter, qui accipit bona quæ diu in littore jacuerunt, quia merito præsumuntur illa tunc haberi à dominis pro derelictis. Ita *Viva l. c. et Salm. c. 4. n. 82.*

510. — *II.* Incurrunt domini, qui in terris suis sine privilegio imponunt pedagia, id est tributa pro transitu personarum, sive rerum, vel pro refectioe, et custodia viarum, aut gabellarum, id est impositiones pro delatione, et venditione mercium. Tale autem privilegium habent omnes Principes Supremi, prout Pon-

tifices; Reges autem, Republicæ, et Universitates, ad subveniendum Civium necessitatibus bene etiam possunt collectas sibi imponere, ita *Vioa Qu. 5. art. 2. n. 4.* et *Salm. c. 4. n. 83.* cum *Vasq. Dic. etc.* Vide alia apud *Vioa* et *Salm. ll. cc.*

311. — III. Incurrunt Piratæ interficientes, aut deprædantes Christianos in mari Ecclesiastico. IV. Falsificatores Litterarum Apostolicarum. V. Transmittentes arma, sive armorum materiam ad hostes infideles, sive hæreticos declaratos. VI. Injuste impediendo deferræ victualia ad Romanam Curiam. VII. Vexantes eos qui accedunt, vel recedunt à Romana Sede ob negotia ad illam spectantia. VIII. Vexantes peregrinos, qui devotionis causa Romanam petunt. IX. Vexantes, seu ejicientes Episcopos, Legatos, vel Nuntios à suis Diocesisibus; necnon id mandantes, ratum habentes, faventes, etc. X. Perculientes, aut expoliantes eos (sive eorum Procuratores), qui Curiam Romanam pro suis negotiis petunt. XI. Appellantes sub privato prætextu ad Curias laicales in causis Ecclesiasticis, ad impediendas Litteras Apostolicas. XII. Qui auctoritate laica, vel prætextu exemptionis causas spirituales, vel ipsis annexas ad se avocant à Judicibus Ecclesiasticis etc.; ita apud *Vioam Qu. 5. Ar. 2. n. 13.* XIII. Qui ex quovis colore trahunt vel trahi faciunt personas Ecclesiasticas ad Tribunal Laicale, etc. Vid. *Vioa d. 15.* XIV. Impedientes Judices Ecclesiasticos sua jurisdictione uti. XV. Usurpantes jurisdictionem, et fructus Beneficiorum. XVI. Imponentes onera Ecclesiasticis. Qui tamen (advertendum) tenentur contribuere, quando imponuntur collectæ pro refectione, v. g. viarum, fontium, etc. quorum utilitas directè pertinet etiam ad ipsos; *Vioa n. 18. cum Abb. et Mol.* XVII. Se interponentes sine jurisdictione in causis criminalibus contra Ecclesiasticos. XVIII. Usurpantes jurisdictionem in Terris Ecclesiæ Romanæ. Denique ex Bulla Clem. VIII incurrunt excommunicationem adhuc reservatam omnes sine facultate absolventes ab excommunicationibus Bullæ Cænæ extra mortis articulum, ut *Vioa d. Art. 2. in fin.*

CAPUT III.

DE SUSPENSIONE, ET DEGRADATIONE.

DUBIUM I.

Quid sit Suspendio, quotuplex, et unde dignoscatur qualis et quanta sit.

312. Quid est suspendio? et quis suspendi, aut suspendere potest? — 313. An peccet graviter exercens actum à quo est suspendus? — 314. Dub. 1. An incurrat irregularitatem, si suspendio sit facta ad tempus? Dub. 2. An Episcopus suspendus à Pontificalibus incurrat irregularitatem, Pontificalia exercendo? Et quid si Missam solemniter celebret? An Sacerdos suspendus non toleratus invalide

absolvat? Quid si toleratus? vel si sit suspendus tantum ab Ordine? — 313. Quot modis possit ferri suspendio? — 316. Qualitas suspensionis ex quo colligatur? vide *Resol. ap. Busemb. Dub. 1.* An suspendus à Beneficio possit, cum sit pauper, retinere fructus? Dub. 2. An suspendus à Beneficio censeatur suspendus etiam à Beneficiis quæ possidet in aliena Diocesi? — 317. An suspenda Communitate, sint singuli suspensi? et an isti incurrant irregularitatem? An suspendio debeat ferri in scriptis?

312. — « RESP. 1. Suspendio est censura, qua Clericus functiones aliquas Ecclesiasticas exercere prohibetur. Vide *Bon. d. 3. p. 1. Laym. l. 1. tr. 5. p. 3. c. 1.* »

Unde resolves:

« 1. Solus Clericus potest suspendi.

« 2. Suspendere possunt, qui possunt ferre censuras.

315. — « 3. Ex genere suo, et nisi parvitas materiæ excuset, est peccatum grave, exercere actum per suspensionem prohibitum, unde et irregularitatem inducit. Si tamen suspendus toleratus se non ingerat in tales functiones, sed ab aliis propter utilitatem requiratur, probabiliter non peccat, cum alii licitè requirant. Imò, etsi nominatim sit denunciatus et non toleratus, alii tamen non tenentur sub mortali eum vitare, nisi censentur cooperari actui, à quo suspendus est: unde audire ejus Missam non erit peccatum (saltem mortale), si non in servias. Ita probabiliter *Avila, Henr. Suar. Sayr.* apud *Bon. d. 3. p. 4. n. 4.* etiam *Laym. l. c. c. 1. n. 7.* (Et ita communiùs et verius tenent *Pal. D. 4. p. 6. n. 1. Holzm. p. 395 n. 252.* et *Salm. c. 5. n. 14. cum Con. Avila, etc. qui rectè addunt esse et omnino licitum audire Missam à Sacerdote suspendo (contra Tourn. p. 523. cum Bonac.) Limitat tamen Holzm. l. c. nisi scandalum interveniret.* »

Et certum apud omnes, quòd Clericus suspendus peccat graviter, si exercet actum velitum per suspensionem, vide *Salm. c. 5. n. 12.* Excusatur tamen 1. Si exercet Ordinem non sacrum, vel sacrum, sed non solemniter; *Salmant. n. 13. et Tourn. t. 2. p. 221. q. 5. cum S. Anton. Hab. Sayr. etc.* (contra *Suar. et Navarr.*) V. dicta l. 6. n. 38. v. *Objic. 2.* Excusatur 2. saltem à gravi culpa, si exercet ob ignorantiam, aut metum gravem, aut in parva materia, putà si fuerit suspendus à jurisdictione, vel ab Ordine, et exerceret actum levem jurisdictionis, aut benediceret mensam: secus si benediceret aquam, nuptias, fructus, etc. juxta solemnitates Ecclesiæ; *Bon. D. 3. p. 4. n. 6. Holzm. p. 394. n. 248. Tourn. l. c. et Salm. c. 5. n. 13.*

314. — Sed hinc dubit. 1. An incurrat irregularitatem Clericus exercens actum à quo erat suspendus, si suspendio fuerat lata pro tempore determinato? Adsunt tres sententiæ. Prima sententia negat, et hanc tenent *Gabriel, Avila, et Villal. apud Salm. c. 5. n. 13.* qui probabilem putant cum *Dian.* quia (ut dicunt)